

Den største friheten er trygghet for alle

En sosialdemokratisk
likestillings- og inkluderingspolitikk

Innholdsfortegnelse

1.0 Vår visjon for et mer likestilt og inkluderende samfunn	1
2.0 Vold og kriminalitet i et kjønnsperspektiv	3
2.1 Vold mot kvinner	3
2.2 Seksuell vold	4
2.3 Sexkjøpsloven	5
2.4 Porno	6
2.5 Soningsforhold for kvinner	7
2.6 Æresvold og negativ sosial kontroll	8
3.0 Et likestilt helsevesen	10
3.1 Abort	10
3.2 Seksuell helse og seksualitetsundervisning	12
3.3 Kvinnehelse	13
3.4 Psykisk helse for menn og kvinner	15
4.0 Et likestilt arbeidsliv gir et likestilt samfunn	17
4.1 Økonomisk selvstendighet og frihet	17
4.2 Barsel og fødetilbud:	19
4.3 Motvirke et kjønnsdelt arbeidsliv	20
4.4 Teknologi skal ikke begrense likestillingen	21
4.5 Likestilling og inkludering i idrett og kultur	23
5.0 AUFs oppgjør mot diskriminering	25
5.1 Alle samer skal leve trygge liv- fritt fra diskriminering	25
5.2 Fordommer og hverdagsrasisme	26
5.3 Strukturell rasisme	28
5.4 Like muligheter uavhengig av funksjonsevne	29
5.5 Transpersoners rettigheter må styrkes	30
5.6 Folk som bryter med kjønns- og legningsnormer	31
5.7 Likestillingas neste steg	33
5.8 Nei til tvunget Pliktår	35

1.0 Vår visjon for et mer likestilt og inkluderende samfunn

AUF er en feministisk og antirasistisk organisasjon. Sosialdemokratiet har vært en forutsetning for likestillingskampen, men likestillingskampen har også vært en forutsetning for sosialdemokratiet. Til tross for at tiden har forandret seg og vi nå jobber for samtykkelov, like muligheter i skolen, og mot diskriminering av alle, har målet alltid vært det samme: full og reell likestilling.

Vårt mål er et samfunn der alle kan leve frie og meningsfulle liv uavhengig av kjønnsidentitet, legning, etnisitet, funksjonsevne eller økonomi. AUFs oppgave er å bryte ned barrierer og strukturer som hindrer mennesker i å være den de er, og leve livet slik de ønsker. Visjonen er et likestilt og inkluderende samfunn.

Dagens likestillingsdebatt er preget av mer polariserte meninger og av ytterpunkter. Der noen opplever at likestillingen har gått for langt, har andre en opplevelse av at vi fortsatt har en lang vei å gå. Menn og kvinner trenger politikk som gjør en reell forskjell og øker friheten for alle kjønn. Høyresiden bruker mye tid på retorikk i likestillingsdebatten mens løsningene uteblir. Det vår generasjon trenger nå er bedre politiske løsninger.

Ett av våre viktigste virkemidler for å oppnå vår visjon er den sosialdemokratiske feminismen. En ideologi med mål om å sikre reell frihet for alle. Vår feminisme handler om inkludering av alle kjønn, om en antirasistisk kamp, og like rettigheter. Feminismen skal frigjøre oss fra strukturer som gir mindre muligheter og frihet på grunnlag av kjønn. Det skal ikke ha noe å si hvilket kjønn du definerer deg som. Det er den nødvendige og prinsipielle kampen feministene i flere tiår har tatt. Det har ikke handlet om å frata noen frihet for å gi andre mer, men for å åpne opp for alle.

AUF mener at alle har ansvar for å kjempe mot den urett som ikke rammer seg selv. Grunnen til at Norge er det landet det er i dag, er at marginaliserte gruppers kamp gjennom historien er blitt legitimert, støttet og kjempet for av majoriteten. At menn deltok i kvinnekampen, heterofile kjempet for felles ekteskapslov, og at etnisk norske tok kampen mot rasisme, gir oss et mer inkluderende samfunn. Når majoriteten slutter å kjempe kamper side om side med minoritetsgrupper som rammes av urettferdigheter, blir samfunnsendringer redusert til interessekamper, og framskritt blir vanskeligere.

AUF mener at det er særlig fem oppgaver som må løses for å sikre likestilling og inkludering:

1. Skape et sterkt norsk fellesskap der alle mennesker uavhengig av kjønn, hudfarge, religion eller funksjonsevne kan skape seg gode liv og lykkes på sine egne premisser.

2. Utjevne kjønnskiller som oppstår tidlig i livet og som gjør det vanskeligere for menn og kvinner og lykkes på grunn av sitt eget kjønn.
3. Sikre et arbeidsliv som er mer likestilt, der kvinner i større grad får mulighet til å oppnå økonomisk frihet, og menn som er overrepresentert i skader og dødsulykker på arbeidsplassen skånes for dette.
4. At politikerne vier langt større oppmerksomhet til vold og seksuelle overgrep mot kvinner.
5. At den norske likestillingspolitikkenes neste steg også involverer guttene som er overrepresenterte i statistikker for ulykker, kriminalitet, rus og selvmord.

2.0 Vold og kriminalitet i et kjønnsperspektiv

Sosialdemokratiets viktigste oppgave har alltid vært å sikre at alle skal kunne leve trygge og frie liv, uavhengig av hvem de er. I dag opplever en tredjedel av verdens kvinner vold på bakgrunn av kjønn i løpet av livet. De aller fleste av dem opplever fysiske, psykiske eller seksuelle overgrep begått av en partner. Vold finnes i mange former, enten det er negativ sosial kontroll, kjønnslemlestelser, drap eller seksuell vold. Vold kan gjøres i ord eller handling. Og når den utøves av noen du har nære relasjoner til eller stoler på, gjør det at tryggheten og friheten din innskrenkes.

2.1 Vold mot kvinner

Siden starten av 2000-tallet har 186 kvinner og 27 menn blitt drept av partneren sin, og allerede i 2024 har vi sett en bølge av vold og drap begått av partnere og andre i nære familierelasjoner. Drap begått av partner rammer i stor grad kvinner hardere enn menn, fordi volden kvinner blir utsatt for ofte er grovere og mer alvorlig. Vold i hjemmet er et grunnleggende likestillingsproblem når kvinner i aller størst grad opplever grove trusler, seksualisert vold og mishandling fra mennesker de skal være trygge på. Verdensbankens undersøkelser viser at vold mot kvinner er en såpass omfattende helsetrussel at det utgjør en fare på linje med kreft.

Skal kvinner kunne føle seg trygge i eget hjem, må de også føle seg trygge på at de blir tatt på alvor og får hjelp om de trenger det. Vold i nære relasjoner oppfordres alltid til å anmeldes, men blir ofte henlagt på bevisets stilling. AUF er tydelige på at kvinners trygghet må tas på alvor og være en prioritet i rettsvesenet. Samtidig må hjelpeapparatet for de som har opplevd vold, og det holdningsskapende arbeidet styrkes.

AUF vil:

- Legge frem en mer ambisiøs nasjonal opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og mot vold i nære relasjoner.
- Innføre krav om at alle kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide handlingsplaner mot vold i nære relasjoner.
- At det skal forskes mer på konsekvensene av vold i nære relasjoner.
- Styrke særskilt viktige institusjoner i arbeidet med vold i nære relasjoner, som
- krisesentrene og barnehusene ved å blant annet øke budsjettene og kompetansen hos ansatte, samt opprette flere såkalte barnehus-satellitter.
- Utrede behovet for overgangsboliger til voldsutsatte etter opphold på krisesenter.
- Gjøre omvendt voldsalarm til hovedregelen ved å gi påtalemyndigheten kompetanse til å ilegge kontaktforbud med elektronisk kontroll, og gjennomgå ordningen med besøksforbud.

- Sørge for bedre samarbeid mellom etatene som jobber med personer utsatt for vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep, blant annet ved å endre taushetsplikten ovenfor politiet for helsevesenet foreslått av ekstremismekommissjonen.
- At alle ansatte som møter voldsutsatte har kompetanse på likestilling, legningsmangfold, kjønns mangfold, funksjonsevne og antirasisme.
- Sikre stabil og tilstrekkelig finansiering til krisesentre, og en opptrappingsplan når det kommer til tilgang på personell.
- Utarbeide en standardisert struktur for hvilke etater og hjelpetjenester folk skal settes i kontakt med etter å ha vært på krisesenter.
- Utvikle hjelpesenter også for utøvere av vold og opprette flere rehabiliteringssentre.
- Styrke politiets etterforskning av vold i nære relasjoner.
- At krisesenteret gjøres lettere tilgjengelig for alle.
- Styrke menns tilbud i krisesenteret gjennom at det må bli flere døgnplasser og bedre tilrettelegging for menn som kommer til krisesenter med barn.
- Forske mer på vold i nære relasjoner i det samiske og kvenske miljøet, samt ha flere samiske tolker på krisesentre.
- Styrke kontoret for voldsoffererstatning.
- Styrke døgnbemanningen på overgrepsmottakene i Norge.

2.2 Seksuell vold

Seksuell vold er enhver handling som påfører eller forsøker å påføre en person uønsket seksuell oppmerksomhet eller handlinger av seksuell karakter uten samtykke. Seksuell vold rammer mennesker uavhengig av seksuell orientering eller kjønnsidentitet, men noen grupper er særlig utsatt. En av fem kvinner rapporterer at de har blitt utsatt for voldtekt minst en gang i løpet av livet, altfor få av disse anmeldes og enda færre ender med siktelse og dom.

Det offentlige tjenesteapparatet er preget av for lav kompetanse i dette området. Det er mangel på helhetlig støtte og oppfølging av voldtekts ofre, samtidig som rettssystemet ikke er tilstrekkelig rustet til å sikre rettferdighet for dem. Behandlingen av straffesaker tar ofte for lang tid og flere føler seg for dårlig ivaretatt under etterforskningen.

I dagens straffelov stilles det krav om bevis på at den fornærmede var bevisstløs eller at det er brukt vold eller trusler for at det skal kunne defineres som voldtekt. AUF mener at lovverket må endres. Mangel på samtykke er voldtekt og det må bli inkludert i Norges lover for å ivareta enhver som har opplevd voldtekt og for å forhindre voldtekter.

I tillegg til endringer i lovverket må vi endre samfunnets holdninger til seksuell vold. Skolen kan ta en større rolle i holdningsarbeidet. Norske elever må settes bedre i stand til å forstå hva et samtykke er, sette grenser og respektere andres grenser. Når dagens politikk og

seksualitetsundervisning ikke får ned antall voldtektssaker, må vi styrke undervisninga og holdningsarbeidet.

AUF vil:

- Innføre samtykkelov med aktivt og oppriktig samtykke.
- Øke kompetansen i tjenestene som behandler voldtektssaker.
- Sørge for et likeverdig tilbud til voldtekts ofre i alle kommuner.
- Stryke den psykososiale oppfølgingen av voldtekts ofre ved overgrepsmottakene.
- Styrke prioriteringen av voldtektssaker i politiet og påtalemyndigheten gjennom økte bevilgninger, både av staten og politiet selv.
- At opplæring om avverge og meldeplikten skal tydeliggjøres, spesielt for folk som jobber med barn og unge.
- At det skal gjennomføres en forskningsbasert evaluering av håndteringen av voldtektssaker.
- Ha egne etterforskningsenheter og påtalejurister for saker om voldtekt og seksuallovbrudd i alle politidistrikt.
- Korte ned tiden på etterforsknings- og saksbehandling, med mål om raskere og bedre hjelp.
- Styrke voldsoffererstatningen for voldtektsutsatte.

2.3 Sexkjøpsloven

Samfunnet må være til stede for de som er spesielt sårbare for overgrep. Forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester har redusert forekomsten av sexkjøp, og har som mål å skape frihet for mennesker. Kvinners kropp skal ikke være en vare som kan kjøpes for penger.

Samfunnet har et ansvar for å forhindre vold, overgrep og menneskehandel. Samtidig anerkjenner AUF at det er ulike grunner til at folk selger seksuelle tjenester. Noen gjør det frivillig, mens andre gjør det på grunn av dårlig økonomi, eller mangel på fellesskap. Selv om AUF ønsker å bevare forbudet, så mener vi at vi bør gjennomgå håndhevelsen og praktiseringen. Samtidig som vi sikrer verdige boforhold, helsetjenester og exit-programmer for mennesker som selger sex.

Sexkjøpsloven ble utformet i en tid da det vi i dag anser som kjøp og salg av sex var mer fremtredende. Dagens teknologiske utvikling har introdusert nye former for kjøp av seksuelle tjenester, som digitale eskortetjenester og andre plattformer. AUF mener det er på tide å modernisere sexkjøpsloven til dette virkelighetsbildet. I tillegg er det flere som opplever trakassering og forfølgelse som følge av digital tilstedeværelse på disse plattformene. Det er viktig at de har mulighet til hjelp og støtte.

AUF skal aktivt arbeide for et internasjonalt forbud mot menneskehandel, en grov

krenkelse av menneskerettighetene som påvirker millioner av mennesker verden over. AUF vil jobbe for at Norge tar en ledende rolle i kampen mot menneskehandel ved å styrke internasjonale avtaler, samarbeide med andre land, og støtte organisasjoner som bekjemper denne kriminaliteten. Gjennom sterkere lover, beskyttelse for ofre, og strengere straffer for bakmenn, vil AUF bidra til en global innsats for å avskaffe moderne slaveri.

Verden over er det omtrentlig 40 millioner mennesker som er fastlåst i sexindustrien. Her møter, hovedsakelig kvinner, en grusom hverdag hvor det er kroppen deres som er til salgs. For AUF handler dette om å beskytte mennesker mot utnyttelse, overgrep og menneskehandel. Da må det komme en internasjonal sexkjøpslov på plass.

AUF vil:

- At kjøp av sex fortsatt skal være ulovlig i Norge.
- Sette ned et utvalg som skal gjennomgå og modernisere sexkjøpsloven, og praktiseringen av den i politidistriktene, med mål om å trygge situasjonen til de som selger sex.
- Innføre kompetanseløft rundt både fysisk og psykisk helsebehandling av mennesker som selger sex.
- Gjennomføre forskningsprosjekter som kartlegger situasjoner ved sexkjøp, og hvordan best mulig forebygge kjøp av seksuelle tjenester.
- At informasjonsmateriell om helsetilbud og exit-programmer for mennesker som selger sex både online og offline skal være lett tilgjengelig.
- Klargjøre hva som regnes som kjøp av seksuelle tjenester på digitale plattformer, inkludert salg av seksuelle bilder, videoer, og live-strømming.
- Sikre at sexarbeidere som bruker digitale plattformer har tilgang til verktøy som beskytter deres identitet og personlige opplysninger mot misbruk og trakassering.
- At Norge skal gå i bresjen for et internasjonalt forbud mot sexkjøp.

2.4 Porno

De siste årene har en rekke dokumentarer kommet på innsiden av pornoindustrien. Der blir det skildret utfordrende arbeidsforhold, personer som blir presset til å gjøre ting de ikke er komfortable med og gjeld til arbeidsgivere som gjør det umulig å tre ut av yrket. Sånn skal vi ikke ha det. AUF mener at vi må sikre at personer som arbeider i pornobransjen har de samme arbeidsrettighetene som arbeidere i andre sektorer, inkludert rett til en trygg arbeidsplass, rett til å nekte å utføre handlinger de ikke er komfortable med, og rett til å forlate bransjen når som helst uten forfølgelse.

AI-generert porno, spesielt innhold som bruker ansikter fra virkelige mennesker uten deres samtykke, representerer en alvorlig trussel mot personvernet og kan ha betydelige

psykologiske og sosiale konsekvenser for ofrene. For å bekjempe dette problemet, må lovverket strammes inn.

AUF vil:

- Innføre lover som spesifikt forbyr uautorisert bruk av bilder og videoer til å generere AI-basert pornografisk innhold.
- Utvikle og implementere teknologi for digital vannmerking som gjør det lettere å spore og identifisere uautorisert bruk av bilder.
- Pålegge utviklere av AI-teknologi å implementere etiske retningslinjer og forhindre misbruk av deres verktøy for å lage pornografisk innhold.
- Oppdatere personvernlover til å inkludere eksplisitte forbud mot AI-generert pornografi som bruker bilder av virkelige personer uten deres samtykke.
- Arbeide med internasjonale organisasjoner for å sikre at lovverk og reguleringer også gjelder på tvers av landegrensene, ettersom mange digitale plattformer opererer globalt.
- Pålegge plattformer å implementere sikkerhetstiltak som beskytter brukere mot hacking, doxxing, og annen form for digital trakassering.
- Gjøre informasjon om porno og de negative effektene det kan ha til en del av seksualundervisningen, allerede fra mellomtrinnet på barneskolen
- Jobbe sammen med internasjonale forum for å stille krav til pornografiske nettsider, for å forhindre innhold med voldelig adferd, voldtekt, trakassering og med personer under 18 år.
- Bøker som inneholder pornografisk materiale skal være tydelig markert med aldersgrense

2.5 Soningsforhold for kvinner

Til tross for fremgang for likestillingen i samfunnet, virker det som at dette fokuset stopper ved de norske fengselsdørene. Det har blitt ropt om dårlige soningsforhold for kvinner i mange år, blant annet fra Sivilombudsmannen, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Juridisk rådgivning for kvinner. Rapporter tilbake fra 1989 slår alarm over mangelfullt soningstilbud for kvinner, og forholdene forblir i stor grad uforandret.

I 2021 kom LDO med rapporten, «lengst inni fengselet- kvinnelige innsatte med behov for helsehjelp». Den viser blant annet at kvinnelige innsatte er preget av dårligere psykisk helse enn innsatte menn, og at de generelt er sykere. At psykisk syke plasseres på isolasjonsceller eller blir kasterballe mellom fengselet og psykiatrien i mangel av tilstrekkelige hjelpetilbud, og at mange fengsler mangler kvinnelige leger.

Vi må ha en gjennomgang av organiseringen av kriminalomsorgen, hvor man tar hensyn til kjønnsespesifikke utfordringer og sikrer en organisering som gjør at kvinner ikke utsettes for trakassering og overgrep. AUF krever også bedre rettsikkerhet til de innsatte som blir utsatt

for isolasjon, strengere lovgivning og rutiner angående isolasjon, og et lovverk i tråd med de internasjonale menneskerettslige forpliktelser.

En utfordring er dessverre ofte at lovverket angående isolasjonen strekkes til det ytterste grunnet manglende ressurser og riktig kompetanse i fengslene. Ved mer ressurser i kriminalomsorgen, vil ansatte i mindre grad også se på det som nødvendig å isolere innsatte, og man vil i større grad kunne løse utfordringene på en bedre måte. Endring av lovverk og rutiner må derfor ikke sees på isolert, men som en helhetlig endring av kriminalomsorgen.

AUF vil:

- Sørge for et mer desentralisert fengselstilbud for kvinnelige innsatte gjennom flere små enheter i hele landet.
- Forbedre bygningsmassen i fengsler for å videre sikre helsefremmende opphold.
- Gjennomgå isolasjonsbruk i kriminalomsorgen for å delegerer ressurser og endre regelverk på en måte som minimerer bruken.
- Gjennomgå helsetilbudet for innsatte, med spesielt fokus på hvordan å forbedre kvinners fysiske og psykiske helsesituasjon.
- Gi kvinnelige innsatte rett på helsehjelp fra lege av samme kjønn.
- Sikre tilgang på sanitærprodukter og eget toalett for kvinner i fengsel.
- Lovfeste at innsatte i norske fengsel har rett til minimum 8 timer utenfor cella og med meningsfullt aktivitetstilbud hver dag

2.6 Æresvold og negativ sosial kontroll

Negativ sosial kontroll handler om når personer, kulturer eller strukturer begrenser andres liv, selvstendige valg eller fremtidsmuligheter. Negativ sosial kontroll finnes i de fleste miljøer, og på tvers av religioner. Uavhengig av om det er i deler av muslimske trossamfunn eller kristne samfunn, så kan ikke slike begrensninger aksepteres. Et samfunn med like muligheter for alle er et samfunn hvor alle kan leve i trygghet, fri for vold og sosial kontroll på bakgrunn av kjønnsidentitet eller legning.

På samme måte ønsker AUF å ta et oppgjør med æresrelaterte vold, og drap. Vold eller drap, som er utløst av familier eller grupper, for å ivareta eller gjenopprette ære og anseelse er en stor utfordring i deler av samfunnet, og noe som ikke kan aksepteres.

Selv om tvangsekteskap, og kjønnslemlestelse er ulovlig i Norge, ser vi fortsatt at det skjer i våre fellesskap. Dette bryter med internasjonale konvensjoner, og er en alvorlig frihetsberøvelse. Tvangsekteskap er en form for vold i nære relasjoner, og press fra omgivelsene rundt seg, kan i praksis begrense muligheter til skilsmisse og ekteskapsbrudd. Kjønnslemlestelser kan føre til flere alvorlige sykdommer, og kan ha langvarige psykiske konsekvenser.

Respekten for kulturelle og religiøse tradisjoner slutter der forfølgelsen av enkeltindivider begynner. Friheten til å leve livet slik man vil, velge partneren man vil, og ikke oppleve strukturer og barrierer som holder deg tilbake, er grunnleggende for oss alle. Det er velferdsstaten og hjelpeapparatet, i samarbeid med politiet, som har ansvar for dette. Likevel ser vi at mange ikke har positive opplevelser, eller blir møtt med forståelse av disse instansene. Og politiet har ikke kapasitet eller ressurser til å følge opp dette.

AUF vil:

- At alle fylker skal ha tverrfaglige, og fullfinansierte team hvor samtlige teammedlemmer har minoritetskompetanse innenfor deres fagfelt og at dette teamet skal være tilgjengelig for alle kommuner internt i fylket.
- Bevilge mer penger til politiets arbeid med etterforskning, og oppfølging, av mennesker som blir utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap eller æresrelatert vold.
- At tjenester som velferdsstaten leverer skal ha tilstrekkelig med minoritetskompetanse.
- At alle landets kommuner har aktive handlingsplaner mot vold i nære relasjoner med rapporteringsplikt for oppfølging.
- Bevilge mer penger til lavterskeltiltak og hjelpetelefoner, f.eks. Røde kors, som jobber med negativ sosial kontroll.
- At Bufdir sitt kompetanseteam skal få mer penger til å drive oppsøkende arbeid.
- Gjennomgå håndhevelsen og praksis i arbeidet mot tvangsekteskap og barneforlovelser slik at det bedre fungerer etter hensikt.
- Erstatte treårsregelen med et system som sikrer at ektefellen kan skille seg fra partneren sin ved vold og misbruk, og likevel kunne ha opphold i Norge.
- At Norge skal jobbe for et internasjonalt forbud mot omskjæring av jenter, samt sikre at alle som har opplevd det får helse- og juridisk hjelp.
- Øke strafferammen for medvirkning til kjønnslemlestelse.
- Fjerne statsstøtten til religiøse trossamfunn som oppfordrer eller legger til rette for kjønnslemlestelse.

3.0 Et likestilt helsevesen

Likestilling i helse er ikke bare en rettighet, det er en nødvendighet for et rettferdig og inkluderende samfunn. Dessverre står vi overfor utfordringer knyttet til tilgang, kvalitet og opplevelse av helsetjenester som påvirker kvinner og marginaliserte grupper i samfunnet vårt særlig. Kvinnesykdommer, bivirkninger av medisiner for kvinner, og hvordan kvinner blir rammet av ulike sykdommer, har systematisk blitt nedprioritert over lengre tid. At den trenden snus, er en av de viktigste prioriteringene i helsepolitikken.

Samtidig kan vi også vitne flere kjønnsutfordringer i helsepolitikken som rammer menn særlig. Menn oppsøker helsevesenet vårt sjeldnere enn kvinner, mange menn sliter med rus og psykisk helseproblemer og selvmordsraten blant menn er altfor høy. Dette er sosiale problemer som AUF vil løse for å sikre reell likestilling i helsevesenet

3.1 Abort

Kvinnens rett til å bestemme over egen kropp, og muligheten til å ta abort har vært en av de viktigste frihetskampene i Norge siden slutten av 70-tallet. Abortloven har sikret denne rettigheten gjennom å favne bredt og balansere hensynene til folk med forskjellig syn på abort. Kvinner skal kunne bestemme over sin egen kropp, men til tross for at abortloven har sikret nettopp dette, ser man i 2024 hvordan det er tydelige behov for endringer.

Abortloven må fortsette å ivareta kvinners rett til å bestemme over egen kropp. AUF ønsker derfor å helhetlig endre dagens abortlov, slik at kvinner har full selvbestemmelse frem til uke 18, og at det ellers som i dag, ved fare for kvinnens liv, ikke skal være relevant hvor langt man har kommet i svangerskapet. Dette betyr i praksis en avvikling av abortnemndene og reversering av endringene gjort angående fosterreduksjon. Abortnemndenes mandat har gått ut på dato, og fungerer i dag som en unødvendig omvei for å kunne bestemme over sin egen kropp. En avvikling av nemndene og utvidelse av abortgrensen vil dermed bidra til å sikre mer selvbestemmelse.

Lenge har det vært en allmenn oppfatning at det er et mål for samfunnet at så få kvinner som mulig skal ta abort. For AUF er målet at så mange kvinner som mulig skal ha reell selvbestemmelse. Videre viser det seg uansett at liberal abortlovgivning og god tilgjengelighet av prevensjon, er det som bidrar mest til at færre kvinner må ta abort. Etikk og moral rundt spørsmålet er til syvende og sist opp til kvinnen selv, men for AUF er det klart at debattene rundt dette i for stor grad ender opp med stigmatisering og mistenkeliggjøring rundt hvor god grunn kvinner har til å ta valg over sin egen kropp. Tiden for en samfunnsdebatt på disse premissene er forbi, og det må abortloven gjenspeile.

Selv om hver enkelt opplevelse med svangerskapsavbrudd er individuelt, er det viktig

å sikre kvinner en god oppfølging i etterkant. I dag er dette tilbudet svært varierende, noe som gjør at alle ikke får den oppfølgingen de trenger. AUF mener derfor at flere tiltak må gjennomføres for å sikre kvinners trygghet og oppfølging. I dag kreves det at alle aborter utføres i spesialisthelsetjenesten. De aller fleste svangerskapsavbrudd skjer ved medikamentell abort. Ved å sikre tilgang til medikamentell behandling lokalt, kan man både skrive ut preparatet og følge opp pasienten ved behov. Dette vil også være i tråd med anbefalinger fra Verdens Helseorganisasjon (WHO) og vil bidra til at flere kvinner får gjennomført abort tidligere i svangerskapet

AUF vil:

- Fjerne dagens formålsparagraf i abortloven, og gjøre gjennomgående endringer i loven i tråd med dette.
- Grunnlovsfeste retten til trygg, selvbestemt abort, så langt det ikke rokker ved konstitusjonelle rettigheter.
- Avvikle abortnemdene og sikre selvbestemt abort frem til uke 18.
- Gjennomgå abortloven fra uke 18 til uke 22 for å finne en ordning hvor kvinner har større grad av selvbestemmelse enn i dag.
- Fjerne hele § 2a om fosterreduksjon, og tillate fosterreduksjon på samme vilkår som andre aborter.
- Gi primærhelsetjenesten mulighet til å gjennomføre og skrive ut resept som kan hentes på apotek til å gjennomføre medikamentell hjemmeabort.
- Utvikle et faglig tilbud med helsepersonell som skal gi kvinner trygg informasjon og oppfølging ved svangerskap og svangerskapsavbrudd.
- Lovfeste retten til oppfølging og behandling for kvinner som har tatt abort.
- Øke bevilgningene til hjelpetilbud for kvinner som har gått gjennom abort.
- Opprette en digital plattform gjennom med informasjon om svangerskapsavbrudd.
- Opprette kurs for etter- og videreutdanning av helsepersonell om veiledning om abort.
- Gi kvinner mulighet for å takke nei til videre samtale med helsepersonell om ønskelig.
- Iverksette kvalitetssikringsprosjekter og evaluering på tvers av helseforetak om organisering og oppgavedeling ved abort.
- Ansette flere kvalifiserte helsepersonell, og gjøre tilgangen til tjenestene likere over hele Norge.
- Gjøre NIPT-tester og tidlig ultralyd gratis.
- Si nei til alle typer reservasjonsrett for helsepersonell i abortspørsmål.
- Bevare paragraf 2C.
- At alle kvinner skal ha rett til å gjennomføre abort på sykehus dersom de ønsker det.
- Si nei til juridisk abort.
- Rettighetsfeste rett til sykedager både for mor og partner i forbindelse med abort.

- Senke prisen på kvinnelig sterilisering og oppnå lik egenfinansiering for kvinner og menn.

3.2 Seksuell helse og seksualitetsundervisning

Seksuell helse er en viktig del av alles liv, og den påvirkes av en rekke faktorer, deriblant sosiale forskjeller. Disse forskjellene kan inkludere tilgang til helsetjenester, utdanning, kulturelle normer og økonomisk status, og de kan ha betydelig innflytelse på hvordan ens helse blir oppfattet og ivaretatt.

Alle mennesker har rett til en god seksuell helse. Det forutsetter at de grunnleggende seksuelle rettighetene som å fritt og selvstendig å kunne velge sin partner uten å bli utsatt for diskriminering eller kriminalisering, er ivaretatt hos alle. Andre rettigheter er rett til seksualitetsundervisning, rett til og respekt for kroppslig autonomi, frihet fra vold og om man ønsker å være seksuelt aktiv. AUF mener disse rettighetene skal ligge til grunn gjennom skoleløpets seksualitetsundervisning.

Tilgang til kunnskap, informasjon og undervisning om seksualitet og seksuell helse er grunnleggende for å gi mennesker mestringskompetanse og kontroll over sin egen seksuelle og reproduktive helse. Det er derfor viktig at det offentlige går foran for å sørge for at alder, sosioøkonomiske faktorer og sosiale forhold aldri hindrer mennesker i å få tilgang på god og riktig kunnskap, informasjon om deres rettigheter og tilgang på helsetjenester som ivaretar deres fysiske, psykiske og seksuelle helse.

En av de viktigste leverandørene av kunnskap om seksuell helse, er seksualitetsundervisning. Dagens seksualitetsundervisning oppleves som gammeldags, og vektlegger for lite grensesetting, legnings- og kjønns mangfold. Dette er på tross av nye læreplanmål. Derfor må fagfornyelsen prioriteres mer økonomisk, slik at alle unge får tilgang på seksualitetsundervisning gjennom hele utdanningsløpet.

AUF vil:

- At strategier for å bedre seksuell helse skal integreres som en del av det lokale og nasjonale folkehelsearbeidet.
- Øke bevilgningen til forskning på bivirkningene av hormonell prevensjon av ulik alvorlighetsgrad.
- At alle kommuner i landet skal ha et tilbud rettet mot ungdom og seksuell helse som ivaretar anonymitet og å bygge ned stigma.
- At kommuner skal inkludere konsultasjoner om prevensjon for sine pasienter i fastlegenes arbeidsoppgaver.
- At norske universiteter skal ta en større del i kunnskapsmiljøene rundt prevensjon for menn.
- Styrke seksualitetsundervisningen i skolen og sikre at alle barn og unge lærer om kjønn, seksualitets mangfold og toleranse.

- Bedre finansieringen av fagfornyelsen slik at læreplanens mål om seksualitetsundervisning overholdes.
- Styrke desentraliserte helsetjenester rettet mot unge i hele landet, som muliggjør god seksuell helse for alle.
- Tilby gratis hjemmetesting for kjønns sykdommer som kan bestilles over nettet.
- Tilby gratis kjønns sykdomstester på alle videregående skoler

3.3 Kvinnehelse

Alle mennesker skal få et trygt helsetilbud og god oppfølging uavhengig av kjønn. I dag møter mange norske kvinner utfordringer i helsevesenet. Mangel på kunnskap om kvinnehelse er utbredt, og man har sett at kjønn påvirker på ulike måter hvordan behandling fungerer.

Flere sykdommer som rammer kvinner er underprioritert i forskningen, og man har i dag altfor lite kunnskap om kvinnelige sykdommer. Endometriose er en av de vanligste kvinnesykdommene. Likevel er det altfor få som får diagnosen, og det tar lang tid. Når metodene som blir brukt til behandling tar utgangspunkt i hvordan mannlige kropper reagerer, kan det bevirke at kvinner kan få feil behandling. Derfor vil AUF at kvinnehelse og hvordan kjønnsforskjeller påvirker helsearbeidere skal inn i alle helseprofesjonsutdannelser.

Mammografiprogrammet er et frivillig tilbud for kvinner mellom 50 og 69 år om mammografiscreening annethvert år. Målet er å finne brystkreft i et tidlig stadium, slik at færre kvinner dør av sykdommen. Om mammografibildene viser endringer i brystet, blir kvinnen innkalt til tilleggsundersøkelser, og for de fleste viser undersøkelsene at endringene er ufarlige. Forskere har senere tatt til orde for at denne metoden kan gi grunnlag for overbehandling og skremsel, og ønsker derfor å se på nye måter å utrede for brystkreft på. AUF mener alle kvinner har rett på å sjekke seg for farlige sykdommer, og ønsker derfor at det forskes mer på andre utredningsmetoder og forbedringer i mammografiprogrammet.

Minoritetskvinner oppsøker helsetjenesten i mindre grad enn majoritetsbefolkningen, og er samtidig overrepresentert negativt i levekårsundersøkelser. Samtidig er det mange institusjoner som peker på at det er et stort behov for mer kunnskap om sosial ulikhet og helse i minoritetsbefolkningen. Kombinasjonen av at mange minoritetskvinner ikke søker helsehjelp, og er spesielt utsatt, fører ofte til forverring av ikke diagnoser, sykdommer, og feildiagnostisering hos mange.

Frysing av egg ble mulig å gjøre privat i Norge i 2020, i utlandet har frysing av egg blitt til en milliardindustri. Muligheten for å fryse ned egg kan være en god sikkerhet for kvinner som ønsker barn på et senere tidspunkt. Likevel har denne teknologien avdekket noen utfordringer andre steder i verden, blant annet kvinner som blir oppfordret av arbeidsgiver å

utsette å få barn for å satse på karrieren og med det få dekket prosedyren. AUF mener valget rundt å få barn skal ligge hos kvinnen, og potensiell partner, ikke hos en arbeidsgiver.

AUF vil:

- Lage en handlingsplan for kvinnehelse for å sørge for et omfattende og koordinert arbeid i hele Helse-Norge.
- Følge opp Kvinnehelseutvalgets NOU "Den store forskjellen — Om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse" og sette av 1 milliard til kvinnehelse.
- Sikre nok penger til forskning og behandling av kvinnerelaterte sykdommer.
- Etablere en ordning som sikrer kvinner gratis sjekk for brystkreft
- Ha tverrfaglig forskning på kvinners sykefravær – forskning som undersøker årsaker knyttet til arbeidsforhold, vold, sosiale forhold og biologiske faktorer.
- Sikre at helsetjenestene i hele landet har tilstrekkelige ressurser til å avdekke og behandle typiske kvinnesykdommer
- At det skal satses mer penger til kjønns spesifikk forskning på ulike symptomer og behandlinger.
- Etablere krav til norske forskningsinstitusjoner om at kvinner skal inkluderes i kliniske studier.
- At seksualundervisningen skal inneholde kunnskap om underlivssykdommer og symptomene man kan oppleve.
- At hvordan kvinnehelse og kjønnsforskjeller påvirker helsearbeider skal inn i alle helseprofesjonsutdannelser.
- Bedre oppfølgingen kvinner får etter fødsel, samt sikre flere rutinekontroller for mors fysiske og psykiske helse etter fødselen.
- Ha økt fokus på informasjon til minoritetskvinner om offentlig helsetilbud.
- Øke kunnskapen i helsevesenet om helseutfordringer som særlig rammer minoritetskvinner.
- Opprette egne fagområder for kvinners helse ved de medisinske fakultetene.
- At alle skal ha tilgang på gode helsetjenester ved behandling av kvinnesykdommer uavhengig av hvor du bor.
- At det skal forskes på nye måter å behandle brystkreft på, i tillegg til mammografiprogrammet.
- Styrke finansiering av NONEMI.
- Åpne for at ubrukte fryste egg kan brukes til eggdonasjon.
- Gjøre sanitærprodukter gratis for alle

3.4 Psykisk helse for menn og kvinner

Vår generasjon lever i en hverdag som styres av tøffe forventninger til hvordan man skal prestere på skolen, fremstå i sosiale medier og ellers generelt leve livet sitt. Mangelen på lavterskeltilbud og gode tjenester for psykisk helse skaper samtidig et vakuum som unge

fyller med selverklærte eksperter fra TikTok og selvdiagnostisering. AUF mener derfor at uansett hvor du bor, hvem du er og om du trenger omfattende profesjonell hjelp eller bare en trygg person å snakke med, så må tilbudet være der for deg.

Til tross for likestilling, ser vi at kvinner og menn behandles ulikt av helsevesenet. Selv om dette jobbes med å tematiseres av helsevesenet, går det for sakte.

Jenter og kvinner er særlig sårbare når det kommer til stress og press, og blir også utsatt for betraktelig mer reklame som fremmer en viss type kroppsideal. Jenter er i større grad utsatt når det kommer til angst og depresjon, og oftere med spiseforstyrrelser. Derfor er det viktig at vi tilpasser helsevesenet vårt, men også samfunnet og forventningene rundt, til denne situasjonen. Og at lavterskel helsehjelp, men også mer spesialisert, er der når det trengs.

Jenters oppvekst er mer enn menn sine, preget av oppfordringer til å være mer hjelpesøkende. Dette får konsekvenser for videre forhold til helsevesenet. Gutteres psykiske helse er i stor grad blitt tabubelagt og undergravd. Sterke kjønnsnormer og press gjør at rommet for gutter til å snakke og oppsøke helsehjelp har blitt for smal. Det kan blant annet føre til at menn og gutter i mye sjeldnere grad enn jenter og kvinner oppsøker helsevesenet. Statistisk ser vi også at menn i snitt har lavere tilfredshet, og er overrepresentert blant selvmordsstatistikken. Det er viktig at vi innfører reelle politiske tiltak, slik at menn både føler trygghet i helsevesenet, og får den hjelpen de trenger.

Antallet unge gutter med psykiske diagnoser er høyere enn blant jentene, og dette kommer spesielt av at gutter oftere får ADHD og autisme-diagnoser i en yngre alder. Symptomene på disse, og mange andre diagnoser, utarter seg ganske forskjellige mellom kjønnene. Kompetansen innenfor dette må derfor heves i både skolen og helsetjenesten, slik at flere som trenger det blir oppdaget tidligere, samt at hjelpen de får blir god og effektiv.

AUF vil:

- Innføre en guttedag på alle helsestasjoner i hver region
- Sette ned et mannshelseutvalg med særlig fokus på psykisk helse, selvmord og strukturer som hindrer menn i å oppsøke helsevesenet.
- Ha mer forskning på kjønnsforskjeller i symptomer på ulike psykiske diagnoser.
- Øke kompetansen i skolen for å fange opp lærevansker og psykiske lidelser hos unge jenter.
- Øke fokus og forskning på kvinner med ADHD og autisme for en riktig og god behandling.
- At alle elever skal ha rett på helsesykepleier på skolen hver dag.
- Bygge ut gode lavterskeltilbud i hele landet.
- Starte holdningskampanjer for å få flere gutter til å prate om hvordan man har det.
- Sørge for at teamet til eleven blir utvidet med gode rådgivere og skolepsykologer.

Andreutkast programbehandling til AUFs 59. landsmøte

- Bevilge mer penger til de kommunale helsestasjonene og innføre et minimumskrav for åpningstider.
- At personer i aktiv rus må sikres tilgang til et krisesentertilbud med ansatte som har tverrfaglig kompetanse på rus og vold.
- Styrke helsetjenestens kompetanse innen nasjonale minoriteters kultur og språk.
- Opprette lavterskeltilbud for urfolk og nasjonale minoriteter med fokus på kultur, samfunnsliv og identitet.

4.0 Et likestilt arbeidsliv gir et likestilt samfunn

Arbeid til alle er har alltid vært jobb nummer én for Arbeiderbevegelsen.

Gjennom et mangfoldig og inkluderende arbeidsliv reduserer vi økonomisk ulikhet og skaper større frihet for alle.

Store forskjeller mellom folk skaper mistillit i samfunnet. Sosialdemokratiet må derfor arbeide for å avgrense ulikhetene. Samfunn med urettferdig fordeling av makt, eiendom og formue viser seg å være mindre økonomisk bærekraftig og bidrar til å øke forskjeller i mulighetene for innbyggerne. Dette underminerer tilliten og kan svekke demokratiet.

Norge har et kjønnsdelt arbeidsliv, som er tydelig gjennom hele oppveksten. Dette skaper forskjeller i lønn, utdanningsmuligheter og arbeidsvilkår. Skal vi sikre reell likestilling, må dette kjønnsdelte arbeidslivet bekjempes.

Det er et faktum at mange minoriteter er mer sårbare for å stå uten arbeid, enn majoriteten. Den viktigste grunnen til at det norske arbeidslivet fungerer er fordi vi har en mangfoldig arbeidsstyrke hvor hele laget bidrar. Kampen er fortsatt ikke ferdig før alle har de samme mulighetene til å lykkes.

4.1 Økonomisk selvstendighet og frihet

AUF har som mål å skape et arbeidsliv med lik tilgang til muligheter for alle kjønn. Arbeid, og økonomisk frihet er noe av det viktigste i likestillingskampen. Det gir mulighet til å leve gode liv, leve selvstendige liv der du ikke er avhengig av noen andre, og ikke minst så gir det oss mening. Derfor har retten til en god økonomi en påvirkning på likestillingen.

Flere kvinner opplever i dag å leve i samboerforhold eller ekteskap fordi de økonomiske ulempene ved å gå ut av forholdet er store. Enten fordi man har flyttet inn i leiligheter som eies av partneren sin, eller fordi inntekten til partner er større enn ens egen. Deltidsstillinger og midlertidige stillinger sikrer mindre økonomisk forutsigbarhet, og kvinner er overrepresentert her. AUF mener ingen skal tvinges til å bli i et forhold for å opprettholde en stabil økonomi.

Samtidig så vet vi at menn oftere enn kvinner jobber i privat sektor, særlig i bygg og anlegg. I tillegg så er tre av fire arbeidsinnvandrere menn med lav fagorganisering. Dette er en sektor som i større grad enn andre, utnytter arbeidstakere gjennom innleie, lønn og konkurskriminalitet. I tillegg så ser vi også at menn er sterkt overrepresentert når det kommer til dødsfall på arbeidsplassen, og at noen arbeidsgivere sier at de foretrekker å ansette kvinner over menn. Derfor må vi bedre arbeidsvilkårene i de mannsdominerte sektorene, og skape trygghet for hver enkelt arbeidstaker.

Alle familier i Norge er forskjellige. Likestillingens mål er å se at folk planlegger familielivet ulikt, men bidra til at samfunnsretningen går mot mer reell frihet for alle. AUF mener det er viktig å gi foreldre en god mulighet til å bli kjent med barnet sitt uten at de må bekymre seg for inntekt. I dag har vi en tredelt foreldrepermisjon i Norge som består av mødrekvoten, fedrekvoten eller medmorkvoten og en fellesperiode. Fellesperioden kan deles fritt. I dag er tredelingen under press. Konsekvensen av å fjerne fellesperioden er at kvinner oftere vil være den som er hjemme med barnet mer, og at menn får mindre mulighet til å være til stede i den første perioden i barnets liv. AUF mener det er en styrke at begge foreldre har rett til å være hjemme med barnet sitt og vil bevare tredelingen.

AUF vil:

- At foreldrepermisjonen tredeles, hvor 40% går til hver forelder, og 20% kan fordeles fritt.
- Lovfeste retten til heltid.
- Bevilge mer penger til kommunenes arbeid med å sikre flere hele og faste stillinger.
- Innføre en omgåelsesparagraf av modell etter skatteloven der man kan straffe bedrifter for å prøve å unngå arbeidslivsreguleringene.
- Øke bevilgningene til arbeidslivstilsynet og utvide sanksjonene, særlig med fokus på arbeidslivskriminalitet som rammer kjønnene.
- Øke foreldrepermisjonen til 15 måneder.
- Ikke differensiere mellom full og redusert sats i bestemmelsene om stønadperioden for foreldrepenger.
- At studenter skal få likestilles med lønnsinntakere til selvstendig opptjening av foreldrepermisjon.
- At seks ukers permisjon i forbindelse med fødsel skal være forbeholdt begge foreldre, og at fødsel før termin ikke skal medføre avkortning av mors permisjonstid.
- At far/medmor skal ha selvstendig opptjeningsrett til foreldrepermisjon tilsvarende fedrekvoten ved uttak av 100 prosent foreldrepenger.
- Etablere trepartssamarbeid for bedre arbeid-familie-balanse i mannsdominerte bransjer.
- Innføre rullerende barnehageopptak.
- At Skatteetaten skal oppfordre til samboerkontrakt ved flere registrerte på samme adresse.
- At man skal utvide og forbedre hjelpeapparater rundt folk som trenger hjelp med å komme seg ut av samboerforhold og ekteskap, gjennom både juridisk, økonomisk og annen støtte.
- Forenkle prosessen med skilsmisse
- Beholde dagens formålsparagraf i likestillingsloven.

4.2 Barsel og fødetilbud:

Barselperioden er de første seks ukene etter at kvinnen har født. Denne perioden må fokuset ligge på å sikre en trygg tilværelse for alle nybakte foreldre. I dag strekker ikke barsel tilbudet til. Lite plass fører til at flere kvinner må reise fra sykehuset før de selv opplever at de er klare for det. Dette kan være vanskelig for kvinner og familier som allerede har vært igjennom en stor belastning. AUF mener barseltilbudet skal styrkes slik at alle kvinner kan være på sykehuset så lenge man har behov for det, da må det prioriteres penger på ordningen og det må til en ny finansieringsmodell for å sikre kvalitet i barselomsorgen. En god start på barseltiden er avgjørende for å trygge familien og gi god oppfølging til barn fra første stund.

Fødselsdepresjon rammer kvinner i en periode barnet er avhengig av at mor og partner kan være til stede og skape et trygt miljø for barnet. Fødselsdepresjon kan trigges av store endringer og hvilke forutsetninger man har for å håndtere disse endringene. Derfor mener AUF at barselomsorgen må styrkes betraktelig, kvinner må føle trygghet i sin nye livssituasjon og må få hjelp og tilstrekkelig med oppfølging gjennom barselperioden, dette betyr bedre oppfølging av amming, hjelp med fysioterapi og opptrening etter fødsel og at alle skal få hjemmebesøk av jordmor i de første dagene etter fødsel.

I dag skal også alle kvinner få tilbud om samtale på sykehuset etter fødsel. Denne samtalen er ikke tilstrekkelig da mange kvinner ofte er i sjokk, er utmattet etter fødsel eller av andre grunner ikke er klare for en slik samtale. Derfor mener AUF at alle skal ha krav til å få en samtale om fødselen på sykehuset når man selv er klar for det med en som var til stede under fødselen. Dette må være et minstekrav for å følge opp kvinner som har vært igjennom fødsel. Alle kvinner skal ha rett på en trygg og positiv fødselsopplevelse.

AUF vil:

- Styrke det forebyggende arbeid mot fødselsdepresjon og sikre tidlig hjelp dersom man opplever fødselsdepresjon.
- At alle sykehus skal ha egne lokaler til barsel som har kapasitet til at den fødende og partner kan være på sykehuset så lenge det er behov.
- At alle skal ha rett på en samtale om fødselen på sykehuset når man selv er klar for det med en som var til stede under fødselen.
- At alle skal få et gratis tilbud om sjekk og opptrening hos fysioterapeut under svangerskap og etter fødsel.
- Sørge for flere og bedre lavterskeltilbud både før, under og etter fødsel, slik som fysioterapi, sexolog og psykolog.
- At alle skal få mulighet til å gjennomføre seksukerskontroll hos jordmor.

- Sikre kvalifisert ammeveiledning på helsestasjon og sykehuset.
- At det skal være en pasientrettighet å få hjemmebesøk av jordmor 1-3 dager etter hjemreise fra fødsel.
- Lovfeste retten til en trygg barsel - og fødselsomsorg.
- At alle gravide skal ha rett til å ha med seg en støtteperson de selv velger under svangerskap, fødsel og barsel.
- Sikre god opplæring og kompetanse for ambulanspersonell til å håndtere fødselen.
- På sikt sikre at gravide i kommuner med 90 minutters reisevei eller mer til sykehuset får følge av en jordmor.
- Alle skal få tilbud om gratis sjekk og opptrening hos fysioterapeut etter fødsel
- Utdanne og rekruttere flere jordmødre gjennom flere utdanningsstillinger, økte plasser på utdanningsinstitusjonene og økt bruk av utdanningsstillinger mellom kommune og spesialisthelsetjenesten.
- Sikre papirløse kvinner gratis tilgang til svangerskaps-, fødsel- og barselomsorgen.
- Gjøre prøverørsforsøk gratis.
- At engangsstønaden ved fødsel økes til 1,5g

4.3 Motvirke et kjønnsdelt arbeidsliv

Som sosialdemokrater er vårt mål et arbeidsliv hvor du skal ha de samme mulighetene til å bli det du vil uavhengig av kjønn du identifiserer deg som. Et kjønnsdelt arbeidsliv vil ikke bare ramme arbeidstakeres økonomi, men hele samfunnet vil tape på at kjønn du identifiserer deg som legger føringer for hvilket yrke du har. Et arbeidsmarked uavhengig av kjønnsroller og kjønnsnormer vil gi et samfunn som motiverer unge kvinner og menn til å bli akkurat det de vil og er gode på.

Arbeidsmarkedet er tross store forbedringer de siste årene, stadig kjønnsdelt. I offentlig sektor utgjør kvinner 70%, mens det er omvendt i privat sektor. AUF mener det er en selvstendig viktig verdi at menn har muligheten til å møte mannlige psykologer, og at kvinner har kvinnelige kollegaer på byggeplassen. Det kan skape bedre forståelse, og tilhørighet.

Det er også svært kjønnsdelt hvem som har makt og innflytelse i norske styrerom. Selv om menn ofte havner i bunnen når det kommer til lønn og arbeidsvilkår, og tendenser viser at de taper terreng når det kommer til høyere utdanning, er de fortsatt overrepresentert i lederstillinger og styreverv. Det er bra for kjønnene at dette jevner seg mer ut, men det er også viktig for bedriftene med flere perspektiver.

Det er kvinner som er mest utsatt for seksuell trakassering og nedsettende holdninger på arbeidsplassen. Men menn opplever dette også. Trakassering i alle former skaper utrygghet, og ufrihet. AUF mener at det må gjøres mer for å bryte ned tabuene knyttet til dette, og for å gjøre det enklere å varsle.

AUF vil:

- Styrke Yrkesrådgivingstjenesten i ungdomsskole- og videregående skole med økt fokus på utradisjonelle yrkesvalg.
- Styrke kampanjer rettet mot utradisjonelle yrkesvalg.
- Ha en kvalitetsordning på norske arbeidsplasser for å vise at de er tilpasset alle kjønn.
- Bevilge mer penger til organisasjoner som bryter ned det kjønnsdelte arbeidslivet, slik som “menn i helse”, og “kvinner i elektro”.
- Jobbe for at slike organisasjoner har flere anledninger til å jobbe utadrettet og oppsøkende.
- Lage en strategi for norske arbeidsplasser med tiltak for å motvirke seksuell trakassering.
- At arbeidet mot seksuell trakassering skal tas inn i HMS-bestemmelsene i arbeidsmiljøloven.
- At seksuell trakassering skal komme tydeligere frem i arbeidsgivers aktivitets- og redegjørelsesplikt.
- At arbeidsgivere forpliktes å tilby tilpasset arbeidstøyt for alle kjønn, samt gravide, i de arbeidssituasjoner der det kreves.

4.4 Teknologi skal ikke begrense likestillingen

Utviklingen av kunstig intelligens og teknologi er spennende og åpner mange dører i samfunnet vårt. Det gir mulighet til høyere produktivitet, og raskere avklaringer. Men har også store dilemmaer knyttet til algoritmer som ikke tar hensyn til minoriteter og kjønnsforskjeller. Derfor trenger den teknologiske utviklingen tydeligere politiske rammer. I kjølvannet av koronapandemien har vi sett en økning i bruken av hjemmekontor. Selv om hjemmekontor byr på flere muligheter, er det kvinner som kommer dårligst ut av denne løsningen. Der noen deler av samfunnet har fått økt produktivitet, er det flere kvinner som ikke har fått det. Hjemmekontor er med på å forsterke kulturer der kvinner får dårligere arbeidsmiljø, og må ta mer ansvar for familieoppgavene hjemme.

Både utdanning og arbeid innen teknologi er i stor grad dominert av menn. Det betyr at teknologisystemene, KI-systemene og den digitale hverdagen ikke nødvendigvis er utformet av en representativ del av befolkningen. Teknologien gjør det menneskene bak den vil at den skal gjøre, derfor er det viktig å sikre både representativitet i bransjen ved å oppfordre særlig kvinner til å gå inn i teknologiutdanninger, men også bevisstgjøring rundt fordommer og stereotyper slik at man unngår at KI og algoritmer forsterker ulikheter vi allerede har i samfunnet.

Et annet eksempel der teknologien preger likestillingen, er algoritmene i TikTok. Algoritmer som forsterker egne interesser, og viser deg videoer som avhenger av kjønnsidentiteten din bidrar til å skape parallelle virkeligheter. TikTok har også åpnet for en større polarisering av

kjønnsdebatten gjennom mer steile fronter, og nærmere tilgang til personer som ønsker å innskrenke likestillingen.

TikTok kan også være en pådriver i visning og rekruttering til ekstremistiske miljøer. Ekstremismekommisjonen viser at terrorangrep fortsatt vises åpent på kanalen og at ekstremister bruker utbredte hashtagger til å nå ut med budskapet sitt. Også falske profiler brukes til å skape polarisering og ekstremisme. Liknende problemer finnes også i Meta og X. AUF mener at det er helt nødvendig å regulere, og ha et kritisk blikk på teknologien, slik at den ikke underbygger demokrati og likestilling.

Bruk av KI og digitale løsninger i ansettelsesprosesser har lenge blitt sett på som en løsning mot diskriminering i arbeidslivet og som et virkemiddel for et mer mangfoldig arbeidsliv. Dessverre genereres KI-systemene av det samfunnet de er skapt i og det har vist seg ved flere anledninger at digitale ansettelsesprosesser i stor grad favoriserer hvite menn framfor andre grupper. AUF mener at anonyme og digitale søknadsprosesser kan være et virkemiddel for mindre diskriminering i ansettelsesprosesser, men at disse løsningene ikke kan være KI-basert.

AUF vil:

- Sikre at kampanjer som *Jenter og teknologi*, *Girl Tech Fest* og *TENK Norge* skal brukes aktivt i skolen for å oppfordre kvinner til å velge utdanning innen teknologi.
- At universiteter i Norge aktivt skal opplyse om og undervise studenter i problematikk rundt diskriminering og fordommer innen teknologi.
- Opprette en godkjenningsordning for AI-modeller som i hensyntar kjønns- og legningsmangfold.
- Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet prioriterer gjennomføringen av EUs forordning om digitale tjenester i Norge og sikrer at organet som utpekes som tilsynsmyndighet, tildeles midler og personellressurser til å etablere et solid fagmiljø.
- Styrke forskningen, og gjøre finansieringen forutsigbar, når det kommer til tech-selskaperes rolle i polariseringen av kjønnsdebatten, og pådriverrolle for ekstremisme.
- Prioritere kritisk tenking og digital motstandskraft gjennom utdanningsløpet.
- Sikre en kunstig intelligens-strategi som sørger for at bruken av intelligente HR-systemer blir gjort på en etisk og åpen måte, samtidig som man bevarer viktige mellommenneskelige funksjoner i arbeidslivet.
- At den partssammensatte arbeidsgruppen som ser på fjernarbeid særlig skal vektlegge likestillingshensyn.
- Styrke arbeidsgivers rolle i å tilrettelegge for gode arbeidsvilkår på hjemmekontor og samtidig verne om retten til egenmelding ved sykdom.
- Si nei til liberalisering av fjernarbeid
- Utrede muligheter for å stramme inn på fjernarbeid i arbeidsmiljøloven

4.5 Likestilling og inkludering i idrett og kultur

Kulturen og idretten har alltid vært, og er fortsatt, svært kjønnsdelt. Fra og med barndommen blir mange fritidsaktiviteter delt inn i gutte- eller jenteaktiviteter. For å skape et mer rettferdig samfunn må vi sikre at kvinner og menn har lik tilgang til og får lik støtte og anerkjennelse i kulturen og idretten. Dette vil ikke bare bidra til et mer inkluderende samfunn, men vil også gjøre kjønnsrollene mindre strenge

For å kunne oppnå likestilling, er det essensielt at idretten og kulturen er mangfoldig og inkluderende, og at kvinner og menn blir likt prioritert. I mange år har idretten og kulturen fungert som en fellesskapsarena, hvor store deler av befolkningen samler seg på tvers av kulturer, og sosioøkonomiske bakgrunn. Samtidig har det fungert som et politisk verktøy for å utjevne store forskjeller.

Dessverre har vi sett at både kultur og idrett er sterkt preget av ulikheter og urettferdigheter. Kvinner, minoriteter og marginaliserte grupper har blitt nedprioritert, diskriminert og underrepresentert.

Minoritetsgrupper og kvinner er ofte underrepresentert i styrer, trenerteam og andre ledende posisjoner. Dette kan føre til at deres perspektiver og behov ikke blir tilstrekkelig representert og adressert. Samtidig ser vi også at kvinneidrett flere steder blir systematisk nedprioritert når det kommer til tilgang på idrettshaller.

I tillegg til direkte diskriminering, blir også minoritetsgrupper holdt utenfor på grunn av sosioøkonomisk bakgrunn. Økonomiske barrierer kan gjøre det vanskelig for noen minoritetsgrupper å delta i fritidsaktiviteter på lik linje med andre. Kostnadene knyttet til medlemskap i idrettsklubber, deltakelse i konkurranser eller kjøp av utstyr kan være uoverkommelig for familier med lav inntekt.

Mange barn med samisk eller kvensk bakgrunn lever uten arenaer hvor de får utøve sin religion, sitt språk og sin kulturelle identitet, på grunn av fornorskningspolitikken. Samtidig blir folk med nedsatt funksjonsevne systematisk holdt utenfor disse sektorene. Samfunnet må legge til rette for at alle kan delta i kulturen og idretten.

AUF vil:

- At staten skal gi støtte til prosjekter som jobber med å skape et mer mangfoldig kultur-Norge som JM Norway's "Taktskifte" og Dansit's "Pilotprosjekt: Tilgjengelig Gjøring".
- Gi støtte til NRK for å videreutvikle faste programtilbud for samiske barn og barn av nasjonale minoriteter..
- Utvide minoritetspotten som forvaltes av Kulturrådet.
- At regjeringen skal sette ned en utredningsgruppe for å se på hvordan rekrutteringen til både det frivillige og profesjonelle kulturlivet skal være bredere i et mangfoldsperspektiv.

- At man skal ha tilgang på minst ett gratis kultur- og idrettstilbud samme hvor man bor i Norge og at deltakelsen skal være gratis frem til 20 år.
- Sikre at alle har tilgang til offentlige og private kulturtilbud.
- At offentlig og privat sektor må samarbeide med frivillighet for å sikre tilgjengelig informasjon om kultur- og fritidsaktiviteter for folk med funksjonsnedsettelse.
- At bevilgningene til ledsagerordninger, aktivitetshjelpemidler og transport til og fra aktiviteter må økes, og gjelde på tvers av kommunegrensene.
- At alle barne- og ungdomsorganisasjoner må sikres nødvendige ressurser for at medlemmer med funksjonsnedsettelse og kroniske lidelser kan delta på lik linje med andre.
- Sørge for at støtteordningene fra NAV som går til deltakelse i idrett og kultur, skal gå direkte til idrettslaget.
- Sikre aktivitetshjelpemidler til alle med nedsatt funksjonsevne over 26 år.
- Ha gjennomgang med alle idrettskretser om manglende anleggskapasitet og bevilge en anleggsmilliard over statsbudsjettet hvert år frem til alle barn har mulighet til å delta i idretten på lik linje.
- Stille krav om at statlige områdesatsinger skal inkludere mål om økt deltakelse i idrett og kultur.
- At Stortinget som et ledd i å sikre en inkluderende fritid for unge, vedtar en nasjonal gamingsstrategi der det legges konkrete planer for etablering av felles møtesteder for gaming i alle landets kommuner.
- Øke anleggskapasiteten slik at treningstider blir mindre kjønnsdelt.
- At ingen kommuner skal finansiere, eller gi tilgang til kommunale lokaler for organisasjoner, lag eller foreninger som diskriminerer innbyggere på bakgrunn av samlivsform, seksuell orientering, religion, kjønnsidentitet, funksjonsevne eller etnisitet

5.0 AUFs oppgjør mot diskriminering

En forutsetning for deltakelse i et demokratisk samfunn er at alle har like muligheter til å delta uavhengig av forutsetninger. I dag opplever dessverre alt for mange å bli diskriminert og møtt med hatytringer, barrierer for å delta og rasisme. Fordommer finner vi igjen i de mer samfunnsmessige strukturene, men også i form av stigmatiserende holdninger i hverdagen til folk som på forskjellige måter tilhører minoritetsgrupper. Vi trenger derfor sosialdemokratisk politikk som motvirker kreftene, som stadig dytter grupper av folk ut av samfunnet.

5.1 Alle samer skal leve trygge liv- fritt fra diskriminering

Fornorskning i Norge innebar en politikk og en rekke prosesser som aktivt motarbeidet samisk og kvensk språk, kultur og samfunnsliv til fordel for majoritetens språk og kultur. Selv om den målrettede fornorskningen av samer og kvener ble avsluttet på 1960-tallet, har påfølgende politikk og prosesser fortsatt å påvirke samisk og kvensk kultur, språk, næringsliv og samfunnsliv negativt.

Fornorskningstiltakene var en bevisst og målrettet politikk ført av staten som hadde som mål å assimilere samer og kvener i Norge. Denne politikken har etterlatt alvorlige konsekvenser i det samiske og kvenske samfunnet, inkludert traumer, analfabetisme, mindreverdigfølelse og tap av identitet. Den statlige fornorskningsprosessen har ført til utryddelse av samisk og kvensk språk, kultur og identitet. Konsekvensen av dette er at kvensk anses som et truet språk, og at mange sliter med å ta igjen det tapte.

Arven etter fornorskningen er hets og rasisme mot samer og kvener, som dessverre har blitt normalisert over lengre tid. Over halvparten av den samiske befolkningen i Norge har opplevd diskriminering på bakgrunn av etnisitet, og de siste fem årene har antall anmeldelser på grunn av hatkriminalitet økt.

I dag opplever mange unge samer generasjonstraumer grunnet fornorskningspolitikken deres foreldre, besteforeldre og oldeforeldre gikk gjennom fra seint 1800-tallet til 2000-tallet. Generasjonstraumer, som kan gjenkjennes i følelse av tap, sorg, identitetskrise og det å føles marginalisert, er et samfunnsproblem i Sápmi som AUF skal ta på alvor. Det er viktig at storsamfunnet lytter til deres historier, støtter deres kamp for å ta tilbake/bevare sin identitet, og at Norge som land bidrar til et inkluderende samfunn der alle samer føler seg trygge og respekterte.

Norge har flere nasjonale minoriteter som historisk sett vært utsatt for diskriminering og marginalisering, noe som har påvirket deres psykiske helse og samfunnsdeltakelse. For å fremme likestilling og inkludering, er det nødvendig med målrettede tiltak innen psykisk

helse, rasisme, inkludering, kultur og samfunnsliv. AUF vil sikre like muligheter for nasjonale minoriteter som majoritetsbefolkningen.

Rasisme mot samer er en utfordring som AUF tar på alvor. AUF mener man må ha større fokus på kunnskap og bevisstgjøring for å motarbeide rasisme og sikre et inkluderende samfunn hvor alle kan føle seg ivaretatt og respektert. Det er altfor lite kunnskap om samers historie, kultur og samfunnsliv blant majoritetsbefolkningen. AUF vil at det skal iverksettes nasjonale kampanjer i skole og arbeidsplasser for å øke bevissthet og kunnskap om samisk kultur, historie og samfunnsliv, og for å bekjempe fordommer og stereotyper.

AUF vil stå skulder til skulder med den samiske og kvenske befolkningen i kampen for å bekjempe fordommer, hets og diskriminering på bakgrunn av etnisitet.

AUF vil:

- Opprette et nasjonalt kompetansesenter om fornorskingspolitikk og urett, med ansvar for forskning, dokumentasjon, holdningsskapende arbeid, formidling og forsoningsarbeid.
- Styrke ordningen med samiske veivisere og organisasjoner og institusjoner som jobber med å fremme samiske rettigheter.
- Sette i gang et arbeid med å etablere et nasjonalt minnesmerke over fornorskingsprosessen.
- Ha et krafttak for samisk og kvensk språk og kultur i områder hvor fornorskingsprosessene slo hardest inn gjennom økt støtte til kunst- og kulturutøvelse i samisk forvaltningsområde.
- Bevilge mer penger til ISFI- Internšunala Sámi Filbmainstituhtta (Internasjonale samiske filminstitutt) sitt arbeid med oversetting til samisk og utvikling av samiske filmsatsinger.
- At det skal gjennomføres flere undersøkelser om psykisk helse blant samer og kvener.
- Lage en strategi for å bedre psykisk helsehjelp blant denne delen av befolkningen.
- Gi økte midler til forebyggende arbeid og oppfølgingsprogram for psykisk helse i Sápmi.
- Opprette flere, bedre og styrke nåværende psykiske helsetjenester med kompetanse innen samisk språk og kultur
- Utvikle lavterskeltilbud for samiske ungdom
- Gi økte midler til forebyggende arbeid og oppfølgingsprogram for psykisk helse i Sápmi
- At det skal gjennomføres en særskilt satsing på å bedre levekårene til den samiske befolkningen.

5.2 Fordommer og hverdagsrasisme

Samfunnsstrukturene som skaper hindringer for folk med minoritetsbakgrunn kommer ikke av seg selv, men skapes gjennom et samfunn hvor rasistiske holdninger får fotfeste og ikke aktivt bekjempes. For å løse de store strukturelle utfordringene trenger vi også et oppgjør med hverdagsrasismen og fremmedfiendtligheten. Å bekjempe rasismen i samfunnet, starter med å bekjempe holdninger gjennom antirasisme.

Vi vet allerede fra forskning gjort i Norden at minoritetsungdom oftere blir stoppet av politiet på gaten, sammenlignet med befolkningen ellers. Samtidig erfarer vi utfordringer med rasisme i mange andre yrkesgrupper. Dette skjer i form av billettkontrollører som ofte stopper folk med minoritetsbakgrunn, lærere som bidrar til stigmatisering av grupper eller butikkansatte som mistenker deg for å ha tatt noe på grunn av hvordan du ser ut. Man kan i samfunnsdebatten ha lett for å bagatellisere disse formene for rasisme, og konsekvensene av dem for folk, men uvitenhet som skaper skiller mellom folk er noe sosialdemokratiet alltid har gjenkjent som skadelig. Vårt viktigste redskap for å bekjempe dette må være å gi økt kunnskap.

Skolen er en arena hvor disse utfordringene fort kan få store konsekvenser. Det er ikke lærernes ansvar å alene sørge for at samfunnet blir mer antirasistisk, men det er samfunnets ansvar å utstyre fellesskolen med den kompetansen som trengs for å gjenkjenne og bekjempe rasisme. Lærere må da selv både få kompetanse nok til å kunne være bevisst rundt sine egne holdninger, måter å snakke på, og måter å møte barn og foreldre med minoritetsbakgrunn. Samtidig som man har et bevisst forhold til bekjemping av rasisme i skolegården.

Samtidig som at noen opplever at vi har et lite representativt politi, samt at flere har lavere tillit til dem, har vi et regelverk som forbyr religiøse hodeplagg for uniformert politi. Dette bidrar til at færre som ønsker å bidra til samfunnet får mulighet til dette. AUF ønsker å tillate religiøse hodeplagg i politiet for å sikre mangfold, inkludering og et bredere lag på samme måte som det norske militæret har gjort siden 2012. Dette kommer ikke til å løse de store utfordringene vi har i politiet, men det er en god vei mot mer kulturkompetanse hos politiet, og er prinsipielt viktig for at alle skal ha de samme mulighetene til å lykkes.

Et annet aspekt ved holdninger og hverdagsrasisme, er at det i Norge har vært forsket lite på forekomsten og konsekvensene av det. Vi vet som samfunn for lite om hvordan denne typen stigmatisering utarter seg, og hva det gjør med gruppene som blir utsatt. Derfor må det også bevilges mer penger til forskning på feltet, både for å kartlegge omfanget og hvordan problemet oppfattes, men også for å konkret komme fram til flere løsninger på problemene.

AUF vil:

- Øke kompetansen om rasisme og antirasisme i offentlige institusjoner.
- At vekterutdanninger i større grad må inneholde opplæring innenfor rasisme og fordommer, både i form av håndtering av hendelser, men også håndtering av egne fordommer.
- At rasisme og fordommer må bli en eksplisitt del av kompetansemålene i sikkerhetsfaget på VG3.
- Sørge for kompetanseheving og etterutdanning for lærere i å oppdage og motvirke rasisme i skolen.
- At det opprettes et standardisert opplæringsløp for ansatte i skole og barnehage, for å sette dem bedre i stand til å jobbe med minoritetsbarn.
- At det bevilges mer midler til forskning på rasisme, stigmatisering og fremmedfiendtlige holdningers omfang og konsekvenser.
- At historieundervisning om rasisme i større grad også legger fokus på relevante norske eksempler.
- At uniformert politi skal få lov til å bære religiøse hodeplagg.
- At det skal tillates bruk av religiøse hodeplagg i rettsvesenet
- At kampen mot diskriminering i arbeidslivet basert på etnisitet og fordommer må styrkes ytterligere gjennom etablering av partsnettverk i arbeidslivet som følger situasjonen.
- Styrke organisasjonene på antidiskrimineringsfeltet.
- Opprette et eget ressurscenter for mennesker som har vært utsatt for rasisme.
- At rasisme og praktisk håndtering av diskriminering i skolen skal bli en del av lærerutdanningen.
- At Regjeringen legger opp til en evaluering av behandlingen av ofre for rasisme og ekstremisme i Norge etter andre verdenskrig.
- At Arve Beheim Karlsens minne får oppreisning, at hans historie inngår som en del av demokratiundervisningen i ungdomsskolen, og at hans familie får en offentlig beklagelse.

5.3 Strukturell rasisme

Samtidig som det er politiske krefter som forsøker å benekte at strukturell rasisme eksisterer i samfunnet, får disse strukturene direkte konsekvenser for mennesker med minoritetsbakgrunn. Disse strukturene springer ut av holdningene våre, men problemet må angripes fra begge ender. Både der de oppstår, men også der de får konsekvenser.

På boligmarkedet blir forskjellene mellom oss tydeligere, men også forskjellene mellom dem som må oppleve rasisme og ikke. Vi leser flere historier om småbarnsfamilier som ikke får tak i utleieboliger på grunn av diskriminering.

På arbeidsmarkedet er situasjonen også utfordrende for mange. Tall fra Bufdir viser blant annet at jobbsøkere med utenlandsk klingende navn gjennomgående har 24 prosent mindre sjanse for å bli innkalt til jobbintervju enn andre jobbsøkere. Denne diskrimineringsraten er 10 prosent i statlig og kommunal sektor, mot hele 35 prosent i privat sektor. Tiden for at bare det offentlige tar ansvar for prøveprosjekter med anonyme jobbsøknader og lignende prosjekter er forbi, og vi trenger et tydeligere krav og lovverk rettet mot arbeidsgivere.

Strukturene i samfunnet vårt omfatter også sosioøkonomiske forhold som går i arv. Sosialdemokratisk politikk er i seg selv antirasistisk, ved at den sikrer sosial mobilitet uavhengig av situasjonen vi er født inn i. Likevel krever det også flere målrettede tiltak for å konkret bekjempe at folk med minoritetsbakgrunn er overrepresentert i fattigdomsstatistikken, og de konsekvensene det har. Bedre offentlig helsevesen, et boligmarked hvor man ikke er avhengig av foreldre som kausjonister, økt stipend som gjør det å være fulltidsstudent mulig for alle, er tiltak som også må sees i sammenheng med kampen for å bekjempe strukturell rasisme.

AUF vil:

- Innføre krav om anonyme søknader hos utleieselskaper.
- Ha med minoritetsfamilie-perspektivet i nye reguleringer av leiemarkedet.
- Sørge for at diskrimineringsnemnda også innenfor boligleiemarkedet kan tilkjenne oppreisning til ofre for diskriminering.
- Styrke Likestillings- og diskrimineringsombudets arbeid med opplysning om lovgivningens vern mot diskriminering.
- Teste ut krav om anonyme jobbsøknader i privat sektor.
- Innføre nasjonal kvitteringsordning mot etnisk profilering i politiet, som bygger på erfaringene fra den gjennomførte piloten i Oslo kommune.
- Stille krav til alle fylkeskommuner om å utarbeide en handlingsplan mot strukturell rasisme.
- Sikre gratis rettshjelp i likestillings- og diskriminerings saker.
- At lek- og fagdommere skal sikres systematisk opplæring om fordommer knyttet til kjønn og seksualitet og hvordan strukturene som rasisme og fordommer kan påvirke beslutninger.
- Senke terskelen for å inndra skjenkebevillingen på utesteder på bakgrunn av rasisme og diskriminering.
- Forbedre aktivitets- og redegjørelsesplikten.
- Innføre flere mangfoldskontakter i offentlig sektor.
- Innføre obligatorisk opplæring for folkevalgte om likestilling og diskriminering

5.4 Like muligheter uavhengig av funksjonsevne

Alle som er født i Norge skal ha de samme mulighetene uavhengig av funksjonsevne. Altfor ofte ser vi at det ikke er tilfellet for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Mange av våre

offentlige bygg, togstasjoner og fremkomstmidler, og fritidsaktiviteter er ikke universelt utformet. Dette bryter med menneskerettighetene.

Gjennom CRPD-konvensjonen i FN har Norge rettslig forpliktet seg til å overholde og følge bestemmelsene i konvensjonen, men ikke tatt de nødvendige stegene for å gjennom lovverket sikre at konvensjonen følges. Loven skal verne om rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse og motvirke diskriminering mot funksjonshemmede. AUF mener det har tatt for lang tid å inkorporere CRPD i lovverket. Vi må sikre at også rettighetene for mennesker med nedsatt funksjonsevne omfattes av lovverket.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) gjør at personer med et assistansebehov får leve det livet de ønsker, på sine egne premisser. I dag er denne ordningen finansiert og kontrollert av kommunene, og tilbudet har store variasjoner fra kommune til kommune. Som følge av dette lever mange mennesker med behov for, og krav på, BPA med et usikkert tilbud. Vi må sikre forutsigbarhet i tilbudet, ved en statlig finansiering av ordningen, og regler som sikrer at man beholder sitt vedtak uavhengig av kommunegrenser. Retten til BPA finner vi i dag i pasient- og brukerrettighetsloven, noe som i liten grad gir mening med tiltakets formål. BPA er ingen helsetjeneste, og samfunnets syn på funksjonshemmede som syke og ressurssvake må motarbeides også gjennom lovgivning. Dette handler om folks grunnleggende frihet, og bør derfor inn i likestillingslovgivningen.

AUF vil:

- At regjeringen umiddelbart skal sørge for at CRPD inkorporeres i menneskerettighetsloven, i tråd med regjeringens ekspertutvalg sin anbefaling.
- Følge opp ekspertutvalgets anbefalinger om de andre nødvendige lovendringene som må gjennomføres for å overholde konvensjonen.
- At staten kartlegger funksjonshemmedes hinder for deltakelse, samt kommer med retningslinjer for hvordan dette skal følges opp med påfølgende, øremerkede økonomiske midler.
- At alle offentlig tilgjengelige bygg og tjenester skal være universelt utformet og tilgjengelig for alle innen 2030.
- Øke rammen til aktivitetshjelpemidler slik at den dekker det reelle behovet.
- Gjøre BPA statlig finansiert.
- At BPA legges i en egen lov hjemlet i Likestillingsloven.
- BPA knyttes til folkeregistrert adresse slik at man kan benytte assistansen uavhengig av kommunegrenser.
- Fjerne egenandeler tilknyttet BPA-ordningen.

5.5 Transpersoners rettigheter må styrkes

For AUF er det viktig at alle skal være trygge på at de skal få de medisinske tilbudene de trenger. Men i dag finnes det for lite kunnskap om og for dårlig tilbud for transpersoner i

Norge. Spesielt i distriktene er det lite tilgang til ressurser, det må endres, og alle må ha et tilbud ved sitt helseforetak.

Det er også stor mangel på kompetanse innenfor feltet. Oslo har en helsestasjon for kjønn og seksualitet der man kan få informasjon og hjelp til å få behandling. Dette tilbudet er kun tilgjengelig for de som er folkeregistrert i Oslo og er det eneste tilbudet av sine sorter i landet. Slike tilbud for behandling, rådgivning og oppfølging er en viktig ressurs for transpersoner og et slikt tilbud må være tilgjengelig i samtlige helseforetak.

Samtidig er det fortsatt stor mangel på nødvendig kunnskap for å gi transpersoner riktig behandling og oppfølging. Blant annet i overlappen mellom kjønnsinkongruens og psykiske lidelser er det lite kunnskap. Dette kan gi både pasienter og helsepersonell mindre sikkerhet i diagnosene de setter. I tillegg er det lite kunnskap om behandlingsmetoder og oppfølging av transpersoner. For å sikre en tryggere og bedre behandling av transpersoner mener AUF at det skal satses mer på forskning på feltet.

I tillegg er det stor mangel på kunnskap om behandling av ikke-binære, og i dag får de ikke tilbud om behandling ved NBTK. AUF mener derfor det må settes i gang forskningsprosjekter på behandling av ikke-binære, slik at vi sikrer et likeverdig tilbud for alle som sliter med kjønnsinkongruens.

AUF vil:

- At det skal være minst et sykehus med behandling for folk med kjønnsinkongruens i alle regioners helseforetak.
- At kjønnsbekreftende behandling ikke skal kategoriseres som «utprøvende medisin».
- At hormonbehandling av mennesker med kjønnsinkongruens bør være et tilbud i alle helseregioner eller helseforetak.
- At Rikshospitalet sitt 'monopol' på behandling av pasienter med kjønnsinkongruens skal fjernes.
- At medisinsk behandling for transpersoner skal kunne gis fra en alder av 16 år, etter konsultasjon.
- At Norge skal ha lover som gir barnevernet rett til å gripe inn i familier der barn nektes å utøve sin kjønnsidentitet etter Canada sitt eksempel.
- Bevilge penger til forskning på kjønnsinkongruens og spesifikt på kjønnsinkongruens i sammenheng med psykiske lidelser, for å unngå feilbehandling.
- Starte forskningsprosjekter på behandling av ikke-binære, for å sikre et likeverdig tilbud til alle med kjønnsinkongruens.
- Ha nasjonale retningslinjer for hvordan transpersoner kan bruke garderobes og på skoler.
- Sikre at transpersoner ikke diskrimineres grunnet vekt eller BMI
- Innføre et tredje juridisk kjønnsalternativ.

- Innføre en midlertidig nasjonal og juridisk anerkjennelse av den tredje kjønnsformen «X» eller "annet" fram til det internasjonale systemet er kommet på plass, og det kjønnsbinære systemet for fødselsnummer er blitt tilpasset det tredje kjønn.
- At det opprettes en klageinstans utenfor NBTS.
- At medisiner for kjønnsbekreftende behandling regnes som livsnødvendig medisin for flyktninger som har kjønnsinkongruens

5.6 Folk som bryter med kjønns- og legningsnormer

Kjønn og seksualitet er en grunnleggende del av vår identitet som mennesker. Menneskets ukrenkelige rett til egen kjønns- og legningsidentitet er noe som både kan sikre, og begrense muligheter i livet. AUFs visjon er et samfunn der alle skal elske den de vil, og være den de er, i trygghet.

Den skeive delen av befolkningen kommer dårligere ut enn befolkningen ellers på levekårsundersøkelser, samtidig som det er en utfordring at levekårene til mennesker som bryter kjønns- og legningsnormer i altfor sjelden grad undersøkes. Det kan være flere grunner til at skeive har dårligere levekår. Man kan ha opplevd avvisning av mennesker i nær relasjon, skam, mangel på god helseoppfølging, hets og hat, og minoritetsstress. Bedre lovgivning, helse- og utdanningsløp og sosial aksept er helt nødvendig for å rive ned strukturer og normer som begrenser folk.

Dagens samfunn er preget av mangelfull læring rundt seksualitet, legning og kjønns mangfold, noe som brer seg over alle velferdstjenester. Skeive finnes i alle kommuner, men tilbudene ulike kommuner har, er for varierende. Og selv etter nye læreplaner er seksualitetsundervisningen for mangelfull. Kunnskap og normalisering er noe av det viktigste vi gjør for å unngå fordommer og negative holdninger.

En av de gruppene som har dårligst levekår, er de som opplever dobbeltdiskriminering. Dette gjelder de som både er skeive, men også har et mangfold når det kommer til hudfarge eller funksjonsevne. Dette, samtidig som vi ser flere religiøse miljøer, eller andre lukkede miljøer, som fortsatt aktivt diskriminerer skeive. Dette kan vi ikke akseptere. Derfor må vi føre en mer offensiv politikk mot dobbeltdiskriminering.

Et mer inkluderende samfunn omfatter alle steder der vi lever våre liv; i skolen, på arbeidsplassen, fritidstilbudet eller i eldreomsorgen. Derfor må den skeive politikken, og velferdspolitikken sees tydeligere i sammenheng.

25. juni opplevde Norge nok et terrorangrep, rettet mot skeive. I kjølvannet av terroren skrev flere unge skeive at de var redde, og mange følte på store usikkerheter og skamfølelse knyttet til egen identitet. AUF vil understreke at politikere, mediepersonligheter, journalister, redaktører og andre som er synlige i det offentlige ordskiftet har et særlig ansvar for å velge

sine ord og talemåter for å motvirke hat, negative holdninger og radikalisering. Samtidig som samfunnet må sikre bedre oppfølging av mennesker som har opplevd terror eller frykt for vold.

AUF vil:

- At alle ansatte i offentlig sektor og rettsvesenet skal ha gått gjennom et tilbud tilsvarende Rosa kompetanse, og at kjønns- og seksualitetsmangfold er en del av tillitsvalgt og verneombud-opplæringen på arbeidsplasser.
- Pålegge alle kommuner, handlingsplaner eller andre styrende dokumenter som tar opp levekår for minoritetspersoner.
- Avsette mer frie forskningsmidler til forskning på kjønns- og legningsmangfold, og ha mer jevnlig levekårsundersøkelser for skeive.
- Øke finansieringen til organisasjoner, kunnskapsinstitusjoner og forskningsinstitusjoner som jobber med mangfold.
- Gjøre helsestasjon for kjønns- og seksualitetsmangfold til et nasjonalt kompetansesenter, og gjøre dette tilbudet tilgjengelig i alle regioner.
- Opprette en søkbar pott under BUFDIR til organisasjoner som ønsker å gjøre oppsøkende arbeid for å bedre holdningene til skeive.
- Opprette et nasjonalt pride-fond til lokale pridemarkeringer.
- Kutte all statlig støtte til organisasjoner, og religiøse samfunn som diskriminerer skeive og sikre jevnlig kontroll på dette.
- Opprette et statlig minnesmerke etter 25. juni-terroren.
- Styrke diskrimineringsvernet i antidiskrimineringsloven til å omfatte alle seksuelle minoriteter.
- At politiet og påtalemyndighetene jevnlig skal rapportere for hvordan de ivaretar skeives rettigheter.

5.7 Likestillingas neste steg

Kjønnskiller oppstår fra start i livet, og utover i livet oppstår problemer som skyldes kjønnsforskjeller og hvordan samfunnet møter disse. Det er ingen tvil om at menn i dagens samfunn møter en del kjønnskiller som skaper problemer fordi man er mann. Dette blir synlig allerede i oppveksten, og forsterkes for mange gjennom skoleløpet. Særlig gutter med flere sårbarhetsfaktorer er utsatt. Unge menn født sent på året, som er vokst opp i fattigdom og har foreldre med lav eller ingen utdanning er statistisk sett langt mer sannsynlig til å handle på skråplanet enn unge kvinner født tidlig på året og oppvokst i middelklassen.

I etterkant av covid-19-pandemien mistet mange unge tilliten til fellesskapet. Fra å være en velferdsstat som stiller opp for deg, opplevde mange en stat som fratok deg muligheten til å være sosial og skapte ensomhet og følelse av utenforskap. I kombinasjon med en fortelling i sosiale medier om at skatt er noe som fratår deg mer økonomisk frihet enn det gir, er summen en ung generasjon som ikke nødvendigvis ser fellesskap og en sterk velferdsstat

som et gode. AUF mener derfor sosialdemokratiet må arbeide for å gjenvinne tilliten til fellesskapet blant unge menn.

I Stoltenbergutvalget (2019) og Mannsutvalget (2024) fremheves mange av de utfordringene gutter møter gjennom livet, særlig i oppveksten. Det er et stort problem at mange gutter og unge menn etter 12 eller 13 år i fellesskolen er mindre motivert for voksenlivet enn de burde vært, og skoletrøtthet og demotivasjon gir et altfor stort frafall blant guttene. Dette skriver AUF mer utdypende om i skoleprogrammet (behandles under AUFs landsmøte i 2024). Det er avgjørende at gutter får sosialiseres tidlig, får venner i barndommen og får lære i fellesskap. AUF mener derfor tiden er inne for å gjøre barnehagen obligatorisk fra barnet har fylt 2 år, og sikre at denne er gratis og tilgjengelig for alle barn.

AUF mener at alle unge har hoder og hender fellesskapet trenger. Alle unge menn har egenskaper å tilføre fellesskapet, men for ofte møter unge menn et fellesskap som ikke spiller de gode. Skal det skje, må velferdsstatens forskjellige etater legge til rette for menn med behov for hjelp i hverdagen. Flere kommuner har vellykkede prosjekter der et utvalg etater jobber sammen for å gi menn veiledning og hjelp inn i voksenlivet. En av de mer suksessfulle er prosjektet "Mann ombord" i Trondheim kommune. Her får menn hjelp til de problemene de måtte ha i sine egne liv. Det stilles ikke krav til dokumentasjon på hjelpebehov, og veiledningen skjer på mannens premisser. AUF mener en nasjonal pilot for en tilsvarende ordning bør innføres.

Skal unge menn i Norge få tilbake troen på fellesskapet, må fellesskapet anerkjenne menns evner og ressurser. Det er derfor avgjørende at både menn og kvinner som ønsker å bidra i arbeidslivet og tjene sine egne penger, får mulighet til dette. Det er bra for fellesskapet, og det er bra for både menn og kvinner.

AUFs viktigste grep i likestillingas neste steg:

En oppvekst som i større grad utjevner kjønnskiller gjennom en mer sømløs overgang mellom barnehage og skole, en mer praktisk og estetisk skole, og flere muligheter for å tilpasse skolen til arbeidslivsnær opplæring.

Sikre at unge menn opplever å kunne bruke sine evner for seg selv og fellesskapet, gjennom skoleløpet, arbeidslivet og samfunnsplikten.

Skape sosiale arenaer bedre tilrettelagt for menn. Der hvor menn har behov for ekstra bistand inn i voksenlivet, enten sosialt eller praktisk, skal det offentlige legge til rette for at menn kan få lavterskel hjelp med sine problemer.

Sikre at menn får ta del i et organisert arbeidsliv med gode muligheter for å lykkes, mindre risiko for alvorlige ulykker og tilrettelegging til å stå et fullt liv i arbeid.

AUF vil:

- Sikre at den norske fellesskolen i større grad legger til rette for at også guttene kan lykkes. Mer praktisk læring, mindre stillesitting, en mer sømløs overgang fra barnehage til grunnskole og et sterkere lag rundt eleven er avgjørende. For utdyping, se AUFs skoleprogram.
- Innføre obligatorisk, gratis barnehage fra barnet fyller 2 år, som sikrer at alle barn får sosialiseres fra start i livet, får venner og lærer i fellesskap med andre.
- Legge til rette for at alle unge kan få delta på minst én gratis fritidsaktivitet for alle unge under 18 år.
- Gjøre satsingen “mann ombord” til en nasjonal pilot for tverretattlig samarbeid for å hjelpe unge menn inn i voksenlivet.
- Sikre fysiske gamingfellesskap der unge med interesse for gaming og e-sport kan møtes fysisk, få låne utstyr av høy kvalitet og oppleve tilrettelegging fra det offentlige.
- Lovfeste utekontakter i norske kommuner for å sikre tett oppfølging av ungdomsmiljøene der gutter som ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter opplever å møte trygge voksenpersoner som følger dem opp.
- Innføre jobbgaranti for unge, etter modell fra Oslo kommune under det rødgrønne byrådet, for å sikre at unge som ønsker å komme ut i arbeidslivet får tilbud om dette tidlig i livet.
- Arbeide for å øke antallet menn i helse, slik at menn kan få tilbud om samtaler og oppfølging av menn der dette er et ønske.
- Arbeide for at flere fysiske møtesteder der menn og kvinner kan få bruke praktiske ferdigheter også i fritiden gjøres tilgjengelig for unge.

5.8 Nei til tvunget pliktår

AUF er prinsipielt imot å innføre et pliktår for alle. Med et tvunget pliktår er vi bekymret for at flere unge kommer senere ut i det ordinære arbeidslivet. I alle bransjer mangler det arbeidskraft, og det viktigste som kan gjøres er å få folk raskt gjennom utdanningsløpet og ut i arbeid. AUF vil hegne om verneplikten, og vil øke opptaket av vernepliktige i tråd med langtidsplanen for forsvaret. Det mener vi imidlertid ikke kan gjøres gjennom et pliktår - det må gjøres gjennom en styrking av verneplikten. Vi frykter et pliktår vil koste mer for fellesskapet enn man får igjen for det. Unge vil plasseres ut i stillinger uten nødvendig kompetanse, og kreve mer ressurser til opplæring av allerede overarbeidede ansatte. I stedet for at unge får mulighet til å ta et friår for å spare opp penger til studielivet, vil unge tvinges til et år med lav lønn. Det frykter vi får en sosial slagside, som går mest utover unge uten hjelp økonomisk hjemmefra. Fellesskapets midler må brukes klokt, og det viktigste vi kan gjøre er å legge til rette for at flere kommer raskere ut i fast arbeid.

AUF vil:

- Si nei til innføring av et pliktår.

